

Nieuw Nederlands

TLPST

Lesbrief nummer 27 – april 2016

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@tlpst.nl.

Blauw bestond vroeger niet

Het lijkt vreemd, maar lang geleden bestond er geen woord voor de kleur blauw. En zelfs nu nog zijn er volksstammen die geen woord voor die kleur hebben.

> [Lees verder](#)

'Niet'-gezicht is overal hetzelfde

Je komt iemand voor het eerst tegen en stelt een vraag. De ander antwoordt iets en trekt daarbij de wenkbrauwen op, perst de lippen samen en steekt de kin omhoog. Je verstaat hem niet, maar toch is het antwoord duidelijk: 'nee'.

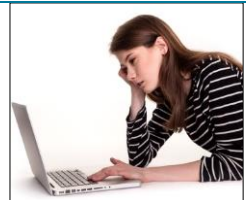
> [Lees verder](#)

Hoe reageer jij op taalfouten?

Als je een taalfout ziet of hoort, hoe reageer jij dan? Laten foutjes je koud of krijg je er pijn van aan je ogen en je oren? Je reactie verklapt misschien veel over je karakter.

> [Lees verder](#)

Dialecten zijn in

Dialecten worden al jarenlang met uitsterven bedreigd. Toch komt er steeds meer aandacht voor, want door hun dialect te spreken onderstrepen mensen dat ze trots zijn op de plaats of streek waar ze vandaan komen.

> [Lees verder](#)

Blauw bestond vroeger niet

Het lijkt vreemd, maar lang geleden bestond er geen woord voor de kleur blauw. En zelfs nu nog zijn er volksstammen die geen woord voor die kleur hebben.

De Griekse dichter Homerus leefde in de achtste eeuw voor onze jaartelling. In zijn meesterwerk de *Odyssee* komt geen enkele keer het woord *blauw* voor. Hij beschrijft de kleur van de zee als “wijndonker”.

Wetenschappers die de geschiedenis van talen onderzoeken, hebben ontdekt dat er eerst alleen maar woorden waren voor zwart en wit. Daarna kwamen er geleidelijk aan woorden voor rood, geel en groen bij – *en tot slot ook voor blauw*.

Bij de Himba-stam in Namibië, een land in het zuidelijke deel van Afrika, hebben ze nog altijd geen woord voor blauw. Voor de kleur groen gebruiken ze wel heel wat verschillende woorden. Maar het lukt ze niet om in een test een blauwe kleur aan te wijzen, gewoon omdat ze er (nog) geen woord voor hebben.

Vragen en opdrachten

- 1 Waaraan denk jij bij de kleur blauw?
- 2 In het Nederlands hebben we namen voor verschillende tinten blauw, van heel licht tot heel donker. Noem zoveel mogelijk namen voor blauwtinten.

Jules Davidoff deed *een experiment* met de kleur blauw bij de Himba-stam in Namibië. Zijn conclusie is dat het de stamleden niet lukt om in een test een blauwe kleur aan te wijzen, omdat ze er (nog) geen woord voor hebben.

- 3 Bespreek in de klas: hebben de mensen van de Himba-stam geen woord voor de kleur blauw omdat ze de kleur niet kunnen zien, of herkennen ze de kleur blauw niet omdat ze er geen woord voor hebben?
- 4 In het Nederlands zijn er verschillende uitdrukkingen met de kleur blauw erin. Wat betekenen de zinnen hieronder?
 - a Hij is voor meer blauw op straat.
 - b Hij betaalt zich blauw.
 - c Hij heeft een blauwtje gelopen.
 - d Dat heeft hij een blauwe maandag gedaan.
 - e Hij gelooft iemand op zijn blauwe ogen.
 - f Hij heeft blauw bloed.
 - g Hij is van de blauwe knoop.
 - h Hij stond te blauwbekken.

> *Antwoorden*

> *Terug naar de voorpagina*

3 Kijk terug naar jullie antwoorden op vraag 2. Zijn jullie het nog eens met de gegeven percentages of zou je ze nu veranderen?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Hoe reageer jij op taalfouten?

Als je een taalfout ziet of hoort, hoe reageer jij dan? Laten foutjes je koud of krijg je er pijn van aan je ogen en je oren? Je reactie verklaapt misschien veel over je karakter.

Onderzoekers van de universiteit van Michigan in de Verenigde Staten lieten een groep proefpersonen een aantal e-mails lezen. Er zaten foutloze e-mailberichten bij, maar in andere e-mails hadden de onderzoekers spelling- en grammaticafouten gestopt.

Uit de reacties bleek dat introverte (= 'naar binnen gekeerde') lezers zich sneller ergerden aan de mails met taalfouten dan lezers met een extravert (= 'op de buitenwereld gericht') karakter. Introverte mensen zijn dus *gevoeliger voor taalfoutjes*.

Erger jij je aan taalfouten in e-mails?

Moet je er wel of niet iets van zeggen als iemand een taalfoutje maakt? Je kunt het doen, maar roep niet direct 'Fout! Weet je dat niet eens?' Je hebt de meeste kans dat de ander iets van je wil leren als je vriendelijk bent: 'Er viel me iets op aan je mail.' 'Als je iemand te veel wijst op fouten, dan gaan mensen heel voorzichtig schrijven', zegt *Peter Taal*, taalcoach bij de NOS (de Nederlandse omroep). Tip: wees niet al te streng voor de foutschrijvers, want dan worden ze alleen maar onzeker.

Vragen en opdrachten

Bespreek in de klas:

- 1a Vallen taalfoutjes in teksten van anderen je op?
- 1b Verbeter je anderen als ze taalfoutjes maken?
- 1c Hoe vind je het als iemand anders jou op jouw taalfoutjes wijst?
- 1d Zijn spelling- en grammaticafouten erger dan typefouten?
- 1e Maakt het uit in wat voor soort tekst iemand taalfoutjes maakt?
- 1f Klopt het dat introverte mensen zich sneller aan taalfouten ergeren dan extraverte mensen?

De tekst eindigt met een tip: "Wees niet al te streng voor de foutschrijvers, want dan worden ze alleen maar onzeker."

Bespreek in de klas:

- 2a Wie is het hiermee eens en wie niet?
- 2b Bedenk als voor- en tegenkamp goede argumenten voor je mening en probeer elkaar te overtuigen.

Soms zijn taalfoutjes heel grappig. De website www.taalfoutjes.nl verzamelt taalfoutjes en bedenkt er leuke tekeningen en zinnen bij.

Bekijk bijvoorbeeld de volgende drie: [wanttegel](#), [zelfreizend bakmeel](#) en [uizoeken](#).

3 Bedenk zelf een tekening of een zin bij een taalfoutje, zodat de fout grappig wordt.

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Dialecten zijn in

Dialecten worden al jarenlang met uitsterven bedreigd. Toch komt er steeds meer aandacht voor, want door hun dialect te spreken ondersteunen mensen dat ze trots zijn op de plaats of streek waar ze vandaan komen.

De afgelopen vijftig jaar is het aantal dialectsprekers *sterk gedaald*. Dat komt doordat steeds meer mensen alleen de standaardtaal leren spreken. Dat heeft als voordeel dat je elkaar altijd kunt verstaan, ook als je uit verschillende delen van het land komt.

Er is ook lange tijd neergekeken op dialectsprekers: ze werden als achterlijk beschouwd en daardoor ontstond er een schaamtegevoel over het eigen dialect.

Ondertussen is dat minderwaardigheidsgevoel wel verdwenen. Veel dialectsprekers zijn trots op hun dialect, en daarom doen ze er alles aan om het te behouden. Zo zijn er zangers en cabaretiers die in de taal van hun eigen streek zingen en grappen maken.

Dialectcabaret van Herman Finkers.

De laatste jaren ontstaan er zelfs ook nieuwe dialecten. Dat komt doordat allochtonen bestaande dialecten vermengen met *hun eigen accent en woordenschat*.

Vragen en opdrachten

1a Noem zoveel mogelijk Nederlandse dialecten.

1b Bespreek de antwoorden klassikaal. Hoeveel dialecten kennen jullie?

In alinea 3 en 4 staat een tegenstelling. Allereerst staat er dat er lange tijd werd neergekeken op dialectsprekers. Mensen schaamden zich voor hun dialect. In de volgende alinea staat dat dialectsprekers nu juist trots zijn op hun dialect.

Bespreek in tweetallen:

2a Wat zou de reden zijn dat er lange tijd werd neergekeken op dialectsprekers?

2b Hoe zou het komen dat dat gevoel nu juist weer verandert?

2c Bespreek de antwoorden klassikaal.

3 Er wordt gedacht dat de globalisering en het gebruik van massamedia mogelijke oorzaken zijn van het verdwijnen van dialecten. Leg uit waarom dat mogelijke oorzaken zijn.

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden bij het eerste onderwerp

- 1 Eigen antwoord.
 - 2 Mogelijke antwoorden: babyblauw, hemelsblauw, kobaltblauw, indigoblauw, azuurblauw.
 - 3 Eigen antwoord.
 - 4
 - a Hij wil meer politieagenten op straat zien.
 - b Hij moet veel geld betalen.
 - c Hij is afgewezen in de liefde.
 - d Dat heeft hij ooit een korte tijd gedaan.
 - e Hij gaat er zomaar van uit dat iemand de waarheid spreekt.
 - f Hij is van adel.
 - g Hij drinkt nooit alcohol.
 - h Hij stond te wachten in de kou.
-

Antwoorden bij het tweede onderwerp

- 1 t/m 3 Eigen antwoorden.
-

Antwoorden bij het derde onderwerp

- 1 t/m 3 Eigen antwoorden.
-

Antwoorden bij het vierde onderwerp

- 1a Zie voor mogelijke antwoorden bijvoorbeeld [Wikipedia](#).
 - 1b Eigen antwoord
 - 2a Mogelijk antwoord: Het spreken van een dialect werd gezien als een teken van 'leven in een klein wereldje'. Mensen hadden het idee dat dialectsprekers niets van de rest van de wereld wisten en alleen hun eigen streek kenden.
 - 2b Mogelijk antwoord: De wereld wordt steeds individualistischer. Mensen vinden het belangrijk om een eigen identiteit te hebben. Een dialect is daar onderdeel van.
 - 2c Eigen antwoord
 - 3 Het wordt steeds belangrijker om met iedereen te kunnen communiceren en dan moeten we elkaar wel kunnen verstaan.
-